

“De lekker eten winkel”
Keurslagerij Kuenen

“Slagerij van het jaar”

Dorpsstraat 66, Ruurlo

www.lekkeretenwinkel.nl

**Hypotheeken én voordelige
verzekeringen onder één dak
Natuurlijk bij Univé Oost!**

Onze hypotheekvoordelen:

- ✓ Lage rentetarieven
- ✓ Keuze uit een breed assortiment van hypotheeken
- ✓ Snelle verwerking van uw aanvraag
- ✓ Sluit aan op uw wensen en mogelijkheden

Onze levensverzekeringen:

- ✓ Nabestaandenplan
- ✓ Lijfrente
- ✓ Pensioen
- ✓ Uitvaart
- ✓ Beleggingen

UNIVÉ
VERZEKERINGEN

Daar plukt u de vruchten van!

Univé Oost - Telefoon (0547) 36 70 00

Markelo, Burg. de Beaufortplein 13 • **Ruurlo**, Stationsstraat 12
Lochem, Graaf Ottoweg 18 • **Delden**, Langestraat 5

www.unive.nl

OOSTERHAVE
makelaars o.z.

Woonpresentatie

Burg. de Beaufortplein 13, 7475 AG Markelo
Telefoon: (0547) 36 36 36

Stationsstraat 12, 7261 AD Ruurlo
Telefoon: (0573) 47 19 91

www.oosterhavemakelaars.nl

THOMA & BENNIK'S
LANDERIJENBUREAU
Lochem - Gorssel

www.thoma.nl
Dé huizen-site van Oost Nederland

Exclusieve service van
Thoma Makelaars

Alle woningbrochures
online en direct te downloaden

15.000 hits per week!

Kom naar één van onze vestigingen voor een gratis
exemplaar van één van onze brochures Harmonieus Wonen.

LOCHEM

Pr. Bernhardweg 7
T 0573 222 444
E info@thoma.nl

RUURLO

Woonwinkel
Kerkplein 20
T 0573 453 444

www.thoma.nl

LOCHEM • APELDOORN • BORCULO • BRUMMEN • DEVENTER
DOETINCHEM • EERBEEK • GORssel • RUURLO • RIJSSEN

Onder d'n Kroezeboom

Kwartaaluitgave van de Historische Vereniging Old Reurle

Jaargang 2008, nr. 3 (september 2008)

Van de voorzitter

Volop zomer, regenbuien, onweer en zelfs een hevige storm. Zo zijn wij de zomer ingegaan. Och, wij hebben altijd wel wat te klagen en zo houden wij vele gesprekken op gang. De braderie staat weer voor de deur als ik dit schrijf en dat wil zeggen dat de vakanties van velen alweer op een eindje lopen. De tijd gaat snel en het winter programma staat alweer voor de deur en is ook al ingevuld. Dit is te lezen in deze Kroezeboom. Het beloven weer mooie thema-avonden te worden met een grote verscheidenheid aan sprekers, waaronder de heer Jan Berends niet ontbreekt.

Het archief krijgt vorm. Leo Besselink, Bert Kettelerij en Gerrit Hengeveld zijn menige maandagavond hiermee bezig geweest en het zal een verrijking worden voor onze vereniging. In september willen zij het werk weer hervatten.

We gaan dan ook weer in de kas aan het werk. De 'kasploeg' zal dan weer onderhoud gaan plegen. De werktuigen worden nagekeken, schoongemaakt, geolied en waar nodig gerepareerd. Zijn er onder u die hiervoor belangstelling hebben om daar ook aan mee te werken, bel dan even naar één van de bestuursleden. In augustus zal het bestuur de beslissing nemen hoe wij ons 25 jarig jubileum zullen invullen. Bescheidenheid zal hier de boventoon voeren, maar wij willen wel u allen hieraan laten meevieren.

Tot de volgende keer.
Dinant Chr. Weenk.

Van het secretariaat

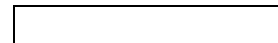
Van de erven van Henk Hietbrink, vele jaren lid van Old Reurle, ontvingen we zijn verzameling genealogie van Ruurlo. Henk heeft ons

interessante informatie nagelaten waar we erg blij mee zijn.

We willen hierbij de familie hartelijk dank zeggen. Alles wordt in ons archief opgeslagen. Van mw. W. Dijkstra-Meulenbrug ontvingen we een map met informatie over het afscheid van burgemeester E.C. Scholten in 1917. Hij was burgemeester van Ruurlo van 1895-1917. Bij zijn afscheid werd door de burgerij van Ruurlo de stenen bank in het Plantsoen aangeboden. De burgemeester woonde waar de familie Meulenbrug later een groentezaak had en waar nu de zaak van Stegeman is. De map is door burgemeester destijds aan de familie Meulenbrug geschonken. Wendy hartelijk dank. Verderop in dit blad ziet u nog wat foto's over de officiële presentatie van de bank in 1917.

Wij houden ons aanbevolen voor alle leuke dingen uit het verleden.

Leo Besselink

.

Winterprogramma 2008-2009

8 oktober 2008

Everhard Jans, Lochem: Dialezing over 'Meester W.H. Heuvel en de oude Achterhoekse boerderijtypen'. De heer Jans is door de jaren heen betrokken geweest bij de restauratie van diverse oude boerderijen en schuren (waaronder het Oossink bij Kotten) en heeft diverse boeken op zijn naam staan over oude gebruiken.

12 november 2008

Jan Berends, Doetinchem: Dialezing over 'Kastelen in het land van Maas en Waal'. Deze uiteenzetting zal een voorproefje zijn op de excursie die gepland staat voor het voorjaar van 2009.

10 december 2008

Koos Egtberts, Leusden: Dialezing over 'Glas, een fascinerend materiaal' (geschiedenis, productie, technieken, toepassingen). Een lezing met een link naar de historie van kerstballen.

14 januari 2009

Dick Purmer, Ruurlo: Lezing over '2000 Jaar munten in Nederland met aandacht voor de Gelderse muntslag'. Tijdens de lezing zal de heer Purmer aandacht besteden aan de verschillende facetten m.b.t. 'de munt'; het ontstaan, de muntorganisatie enz. Tevens zal hij diverse munten en andere voorwerpen tonen.

11 februari 2009

De heer **A.K. Kisman**, Doetinchem: Lezing over 'Onderscheidingen'. Er zal een duidelijke link gelegd worden met de ons bekende 'lintjesregen'. De heer Kisman zal vertellen over instelling, toepassing, procedures en merkwaaardige voorvallen m.b.t. de verleende onderscheidingen in het verleden.

11 maart 2009

Algemene ledenvergadering (aanvang 19.30).

Aansluitend hierop:

Evert Jan Stegeman, Ruurlo: Lezing met als titel 'En dan nu het weer'. De onder ons welbekende weerman en plaatsgenoot zal vertellen over zijn hobby 'het weerstation Ruurlo' en alle werkzaamheden die hier uit voortvloeien.

Alle bijeenkomsten vinden plaats bij De Lui-fel, Dorpsstraat 11. De aanvang is 20.00 uur (met uitzondering van de ledenvergadering in maart, die een half uur eerder begint). Uitvoerige informatie over de lezingen kunt u te zij-ner tijd ook vinden in 'Contact'.

Van de redactie

Na precies tien jaar heeft Herman Post om gezondheidsredenen besloten een punt te zetten achter zijn lidmaatschap van de redactie. Als man van de 'punten en komma's' zullen we Herman ongetwijfeld gaan missen, want hij was bij uitstek degene die lette op spellingfouten en op een goede zinsbouw. Gelukkig heeft hij aangegeven als corrector nog wel beschikbaar te willen blijven en ook in dit nummer plukken we daar weer de vruchten van. Daarnaast heeft hij in de loop der jaren ook een aantal interessante artikelen geschreven voor de Kroezeboom, zoals recentelijk nog over de aloude klepperman. Herman was verder een innemend en aimabel mens en ook in die zin zullen we zijn aanwezigheid binnen de redactie missen. Herman, bedankt voor je jarenlange inzet en inbreng en we wensen je het beste voor je gezondheid.

Kopij

Noteert u alvast in uw agenda: de sluitingsdatum betreffende kopij voor de eerstvolgende Onder d'n Kroezeboom, die in december verschijnt, is

10 november 2008.

We houden ons natuurlijk ten allen tijde aanbevolen voor artikelen en allerhande informatie die betrekking heeft op verleden (en heden) van ons mooie dorp Ruurlo. Schroomt u dus niet om uw kennis eens op schrift te stellen, bij voorkeur digitaal. Perfect hoeft het allemaal niet te zijn, wij zorgen wel dat de punten en komma's op de juiste plaats terechtkomen. En misschien hebt u nog wel ergens een mooie oude foto liggen die de moeite waard is om te publiceren. Voor de redactieadressen kunt u terecht in de colofon achterin dit blad.

Staring en de urnen op de Kattenbelt

Een paar honderd jaar geleden zouden grafurnen zijn gevonden op de Kattenbelt bij Ruurlo. Feit of fictie? Het veldnamenboek 'Transvaal dat lig in Reurle' is sceptisch. Want wie heeft die urnen ooit gezien? Daarom is de ontdekking van een authentiek ooggetuigenverslag verrassend. Niemand minder dan de dichter A.C.W. Staring schrijft in 1822 gedetailleerd over de urnenvondst. Zijn artikel werd onlangs opgedoken uit een koninklijk Haarlems archief.

Arjen van Gijssel

De Kattenbelt of Kattenbarg is de oude veldnaam voor een stuk land aan de Ruurloseweg van Ruurlo naar Vorden. Volgens een kaart in 'Transvaal, dat lig in Reurle' (zie kaart) ligt deze Kattenbelt aan de linkerkant (ten zuiden) van de Ruurloseweg, tussen de - tegenwoordig om zijn verkeersongevallen beruchte - Bocht en de kruising met de spoorweg. Meer specifiek ligt de belt ongeveer ter hoogte van de Formerhoekweg en boerderij de Kleine Forme. Op het oog valt weinig van een belt of heuvel te zien.

Betekenis

Over de betekenis van de naam Kattenbelt bestaan veel speculaties, waarbij etymologie (leer over de herkomst van woorden) een belangrijke rol speelt.

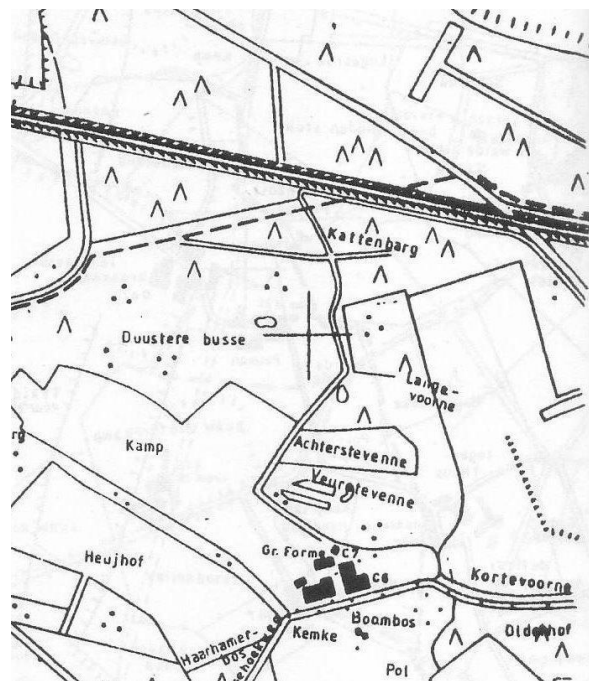
Is de Kattenbelt simpelweg de 'bolle rug van een kat', ter aanduiding van een eertijds lichte glooiing in het landschap? Het gebruik van dierennamen in plaatsnamen is een wijdverbreid verschijnsel.

Een alternatief is dat 'kat' staat voor 'katsch', een plaats waar het 'vuil of modderachtig' is. Vlakbij de Kattenbelt ligt inderdaad een venne-tje, naast boerderij de Groote Forme.

Of heeft de Kattenbelt iets te maken met heksen? Die konden zich overdag omtoveren in 'katten', om de mensen te bespioneren. 's Nachts kwamen ze op geheime locaties, zoals een Kattenbelt, bijeen om hun rituelen uit te voeren.

De Kattenbelt wordt ten slotte ook een oude grafheuvel genoemd, en wel van de 'Chatten'. De Chatten waren een Germaans volk dat in de eerste eeuw van onze jaartelling nabij de Limes woonde, de grens van het Romeinse Rijk. De Germaanse volken, maar met name het Chattenvolk, waren om hun strijdbaarheid en

moed berucht bij de Romeinen. De Romeinen peinsden er daarom niet over om zich voor vast ten noorden van de Rijn te vestigen. Tacitus noemt de Chatten al in zijn Annalen en in zijn 'De origine et situ Germanorum'. Volgens hem, maar ook volgens de huidige kennis, zouden deze Chatten echter meer oostelijk, in Duitsland hebben geleefd. Wel zouden de Bataven van de Chatten afstammen.

Kaart (blz 54) uit het veldnamenboek: situering van de 'Kattenbarg' of 'Kattenbelt' aan de Ruurloseweg, nabij de Grote Forme en de Nieuwe Forme (deze laatste hoeve staat niet op deze kaart)

Urnenvondst

De aanname dat de Kattenbelt een oude grafheuvel is, wordt gevoed door verhalen waarvan

ook het veldnamenboek melding maakt: er zouden in het begin van de 19^e eeuw urnen zijn gevonden. Bekend is dat de Germanen hun doden cremeerden en de as in urnen op heilige verzamelplaatsen bijeen brachten. Zo ook in Ruurlo?

Niemand uit onze tijd heeft dergelijke urnen gezien. Er zou een urn op het kasteel Ruurlo zijn bewaard, maar helaas: deze is verdwenen. Het verhaal is hardnekkig, omdat het uiteraard de fantasie voedt. Een vondst van urnen van bijna 2000 jaar oud is bovendien zeldzaam en zeker in de Achterhoek. Hier is weinig archeologische rijkdom uit de Romeinse tijd aangetroffen.

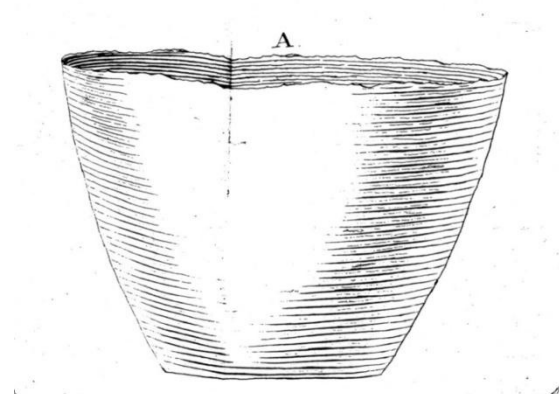
Is er dan sprake van legendevorming? Volgens de onvolprezen Frits Toevank was het verhaal van de urnen een 'broodje aap'. Net zo'n sterk verhaal als bijvoorbeeld het gouden Maria-beeldje dat ten tijde van de Reformatie (1598) uit de Dorpskerk zou zijn ontvreemd en nog ergens verstopt moet liggen. Ja, ja ...

Staring en de urnen

Via de prachtige beschreven en getekende wandelingen van Jacobus Craandijk, die rond 1875 onze streek aandeed, kwam ik op het spoor van A.C.W. Staring (1767-1840). Craandijk haalt Staring aan in verband met het urnenverhaal. Antoni Staring, dichter en landman op de Wildenborch, zou het hebben geschreven voor de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, gevestigd te Haarlem. In de uitstekende bibliografie van G.T. Hartong over Staring (in de bundel uit 1990 van het Staringinstituut) wordt dit enigszins 'verdwaalde' artikel van Staring inderdaad genoemd. Het is opgenomen in de *Natuurkundige Verhandelingen* van die Maatschappij. Diens huidige secretaris de heer Pol stofte het na enig speurwerk af.

Het artikel is getiteld *Verslag betreffende eenige Oudheden in de provincie Gelderland, kwartieren Zutphen en Veluwe, gevonden*. Het is uit 1822. Staring bericht over 'aschkruiken voor ettelijke jaren opgedolven' op de Kattenbelt bij Ruurlo. Hij beschrijft de urnen gedetailleerd. Het waren kleine komvormige potjes, waarvan sommige geribbeld, andere glad, en sommige met een dekseltje. Ze werden her en der verspreid, niet al te diep onder de oppervlakte, gevonden. In de urnen werden as en soms wat beenderen aangetroffen. Staring ver-

telt dat de urnen bij het uitgraven vaak al uit-een vielen, met name de dekseltjes. Een gave urn, zonder deksel, werd bewaard op het kasteel Ruurlo. Die heeft Staring met eigen ogen gezien en nagetekend (zie onderstaand plaatje).

Een door Staring getekende urn, zoals die in 1822 bewaard werd op Huize Ruurlo

Archeologie in Gelderland

In het artikel verhaalt Staring verder over enkele verdere vondsten op de Veluwe en in de Achterhoek (door hem steevast aangeduid met 'het Zutphense'). Bij een urnenzoektocht in Heukelom (Wageningen) is hij zelf nog aan het graven geweest.

Staring weet te vertellen dat er bij eerdere vondsten ook Romeinse munten (Renkum, Velp) en een beitel (Wageningen) in of bij de urnen werden aangetroffen. Maar niet op de Reurlse Kattenbelt. Ook noemt hij de koperen punt van een Romeinse lans die zelfs vlakbij zijn eigen Wildenborch werd gevonden (zie afbeelding C).

Dat dergelijke munten of de lanspunt van Romeinse origine zijn, mag volgens Staring niet tot de conclusie leiden dat de Romeinen in de Achterhoek hebben geleefd. Evenmin is er ten aanzien van de Kattenbelt sprake van een Romeinse grafheuvel. Hij gelooft eerder in ruilhandel tussen de Romeinen en de inheemse volkeren aan de Limes, in de eerste eeuw na Christus. Die volkeren zouden de 'geruilde' kostbaarheden dan aan hun overledenen hebben meegegeven.

Staring vertelt ook over de Chatten, het hierboven aangehaalde Germaanse stamvolk. Hij noemt vooral de concentratie van urnen op één plek opvallend. Reden waarom hij het artikel snel voor publicatie heeft ingediend.

Lanspunt, gevonden nabij de Wildenborch, 1822

Ruurlo = lijkenplaats?

Staring vermoedt dat het verbranden van de lijken nog terugkomt in de veld- en hoevenaam Brandenbergen (een weg heet daar nu nog zo), vlakbij de Kattenbelt. Baron Van Heeckeren vertelde Staring bovendien over een ándere heilige plaats, 'Oldengod' op zijn eigen landgoed bij het buurtschap Boschheurne. et een voor hem kenmerkende ironie en nuchterheid beschrijft Staring hoe je via etymologisch giswerk al gauw de hele Achterhoek, met name het gebied rond Vorden, Lochem (Barchem) en Ruurlo als één mythische streek kunt zien. Dit met een oog op de hier voorkomende veldnamen. Is hier immers niet ook een Witte-wievenkoele (Barchem, Zwiep), Kattenkolk (Barchem), Kattingsveld (Vorden), etc.? Op één punt gaat hij merkwaardig genoeg mee met al te enthousiaste naamtheorieën. Volgens Staring zou Ruurlo afgeleid kunnen zijn van de woordstam 'hra', lijk. Uit de plaatsnaam Ruurlo zou dan blijken dat het een gebied is waar lijken werden geborgen. Grappend zegt hij in een voetnoot: "Wat men naderhand uit de lettergreep Reu gemaakt hebbe, schijnt kennelijk uit het wapen van Reurlo, dat een hond is".

De legende van de Kattenbelt

Concluderend: op de Kattenbelt zijn wel degelijk urnen aangetroffen in het begin van de 19^e eeuw. Staring heeft een destijds op het kasteel

Ruurlo bewaarde urn nog gezien en nagetekend. Dat er op de belt sprake is van een begraafplaats van onze Germaanse voorvaderen lijkt waarschijnlijk. Of het de Chatten zijn geweest valt te betwijfelen. Er blijft derhalve ruimte voor fantasie!

Mijn kleine speurtocht naar de Kattenbelt heeft te maken met het Joost van Heeckeren project. Jonker Joost (1546-1619) was eind zestiende eeuw, begin zeventiende eeuw kasteelheer van Ruurlo. In september 2008 start een striproman in de vorm van een wekelijks feuilleton in de Contact. De titel van de roman is: *Jonker Joost en de Legende van de Kattenbelt*. Jonker Joost beleeft daarin als tienjarig jongetje een avontuur in Ruurlo en omgeving. Doel is meer aandacht te geven aan het rijke Reurlse erfgoed, net als bij de andere deelprojecten rond Joost. Het gaat daarbij om de website www.joostvanheeckeren.weebly.com, het Joostpad (gepresenteerd op Monumentendag 2008), de Joostdag (7 mei 2009) en de leskisten die (vanaf 2009) in het Reurlo basisonderwijs zullen worden ingezet.

Het verhaal over de urnen en vreemde gebeurtenissen in Ruurlo zullen een centrale plaats in het stripverhaal krijgen. Een striproman biedt een prachtige mogelijkheid om feit en fictie te vermengen. Maar, naar nu blijkt is er ten aanzien van de Kattenbelt en de daar gevonden urnen sprake van een stevige historische ondergrond, door niemand minder dan de respectabele dichter Staring aangereikt.

Bronnen:

- Verslag, betreffende eenige oudheden in de provincie Gelderland, kwartieren Zutphen en Veluwe, gevonden, in: *Natuurkundige Verhandelingen, Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem*, 1822, blz 441-455 + tekeningen.
- G.T. Hartong, *Bibliografie der geschriften van en over A.C.W. Staring*, blz. 213, in A.C.W. Staring, *Staring-instituut 1990*, red. J.C. Boogman c.s.
- *Veldnamenboek 'Transvaal, dat lig in Reurle'*, 1992.
- *Wandelingen door Nederland met pen en potlood*, J. Craandijk en P. Schipperus, 1875
- Tacitus: 'Annales', en 'De origine et situ Germanorum', zie vertaling in: L. de Jong, *De Gelderse geschiedenis in meer dan 100 verhalen*, 2004.

Gehavende negentigjarige in het Plantsoen

Zoals u in het stukje van de secretaris kunt lezen is 'Old Reurle' in het bezit gekomen van een map met informatie over het afscheid van burgemeester E.C. Scholten in 1917. Bij die gelegenheid werd door de burgerij van Ruurlo de stenen bank in het Plantsoen aangeboden. Bovenstaande foto is bij die gelegenheid genomen (met dank aan Wim Masman).

Zoals u op de foto hiernaast kunt zien hebben de moderne tijden echter ook in Ruurlo inmiddels hun intrede gedaan. Negentig jaar lang wist de bank de tand des tijds goeddeels ongeschonden te doorstaan, waarbij het voornamelijk weer en wind had te trotseren. Maar in de laatste week van augustus 2008 was de krasse 91-jarige niet opgewassen tegen het geweld van een aantal dappere lieden uit ons midden. Ze zullen ongetwijfeld tevreden zijn over het resultaat, je begint ten slotte niet voor niets aan zo 'n uitdagend karwei, maar voor de meesten onder ons is het een troosteloos gezicht. Hopelijk ontfermt het bestuur van Old Reurle zich over het verdere lot van de geschonden bank.

De oudste foto van Nederland

Tot voor kort gold de foto die Willem baron Van Heeckeren van Kell op 29 augustus 1842 nam van zijn knecht Reint Berenschot (Gelders Archief, Huis Ruurlo inv. nr. 1589-1) als de oudst bekende foto in ons land. Volgens het NRC Handelsblad van 2 juni 2007 heeft een conservator van Huis Marseille in Amsterdam (museum voor fotografie aan de Keizersgracht) onlangs mogelijk een nog oudere foto ontdekt, gedateerd 26 juli 1842 en dus vijf weken ouder dan de foto van Berenschot. Hieronder de complete tekst van het artikel van de hand van redacteur Rosan Hollak.

De oudste, exact gedateerde foto in Nederland is ontdekt. De foto, een daguerreotypie uit 1842, is een portret van Henri Vriesendorp (1804-1864) uit Dordrecht. De ontdekking werd eind vorig jaar gedaan door Saskia Asser (1973), conservator bij Huis Marseille in Amsterdam en gespecialiseerd in oude fotografie. De foto wordt tentoongesteld op de expositie Fotogeniek? – (stads)gezichten in de negentiende eeuw in de Kunstkerk in Dordrecht. Asser, die van de Vereniging Oud-Dordrecht het verzoek kreeg om een artikel te schrijven over de geschiedenis van de Dordrechtse fotografie in de negentiende eeuw, onderzocht in het Stadsarchief Dordrecht een aantal daguerreotypieën die zijn gemaakt tijdens de eerste twintig jaar na de uitvinding van de fotografie in 1839. Het portret van Vriesendorp, een Duitse immigrant die in Dordrecht een suikerbakkersfirma had opgezet, is afkomstig uit een serie van dertien daguerreotypieën die in 1980 aan het stadsarchief in bruikleen is gegeven door de familie Familie-Vereeniging Vriesendorp.

De datum van de oudste foto, 26 juli 1842, staat achterop geschreven. Volgens Asser is het zeer aannemelijk dat deze datum overeenkomt met de dag waarop de foto is genomen: „In die tijd was het een enorme gebeurtenis om een portret van jezelf te laten maken. Ik neem aan dat Vriesendorp bewust die datum op de foto heeft gezet.”

Het portret is niet gesigineerd, net als de andere foto's van de familie. Daarom bestaat er twijfel over de maker van de foto. Van de 720 daguerreotypieën die in 1999 in Nederlandse collecties zijn geteld, zijn er maar 295 aan een specifieke fotograaf toe te schrijven.

Uit onderzoek blijkt dat in de week dat de foto werd genomen twee Franse fotografen in Nederland waren. De eerste fotograaf die op bezoek kwam in Dordrecht was de Fransman Auvry. Op 19 juli 1842 adverteerde hij in de Dordrechtsche Courant met Portraits au daguerreotype, ressemblance infaillible (een feilloze gelijkenis). Belangstellenden konden naar Hotel Bellevue gaan om zich daar voor tien gulden te laten portretteren. Maar uit de advertentie blijkt dat deze fotograaf op zaterdag 23 juli weer uit Dordrecht zou vertrekken. Vriesendorp kan zich dus alleen hebben laten fotograferen als Auvry langer in de stad is gebleven.

Portret van Henri Vriesendorp, gedateerd op 26 juli 1842

In het nabijgelegen Rotterdam was in die week ook een Fransman aan het werk. Daru had zijn studio opgezet in het nieuwe Bad-Hotel aan de Boompjes. Op 14 juli 1842 adverteerde hij voor het eerst in de Rotterdamsche Courant. Vriesendorp kan dus naar Rotterdam zijn uitgeweken om zijn portret te laten maken.

Als de annotatie op de foto klopt, is het portret van Vriesendorp „vooralsnog de oudste exact gedateerde foto in Nederland”, aldus Asser. Daarmee stoot Vriesendorp de foto ‘Vieux Reint’, een portret van Reint Berenschot, van de troon. Berenschot was een huisknecht van de amateurfotograaf Willem Baron van Heeckeren van Kell. Hij vereeuwigde zijn werkne-mer op 29 augustus 1842.

Maar het is natuurlijk mogelijk dat er nog oudere foto's bestaan. Asser: „Je weet niet wat er nog allemaal bij mensen op zolder kan liggen.

Maar ouder dan 1839 kunnen ze in ieder geval niet zijn.”

De uitvinder van de daguerreotypie is de Fransman Louis Jacques Mandé Daguerre (1787-1851) die zijn vondst in 1839 wereldkundig maakte. Daguerreotypie is een van de oudste fotografische procedés waarbij de afbeelding wordt vastgelegd op een verzilverd koperplaatje. Dit koperplaatje wordt lichtgevoelig gemaakt met jodium-, broom-, en chloordampen. Na belichting in een camera ontstaat op de plaat een latent beeld dat wordt ontwikkeld boven een kwikbad. Het kwik vormt een amalgaam met het zilver en laat zo het beeld verschijnen dat gefixeerd wordt met een zoutwateroplossing. Het beeld verschijnt in negatief op de plaat maar kan onder een bepaalde hoek en gereflecteerd tegen een donkere achtergrond positief worden bekeken.

Oudste foto of op een na oudste foto van ons land: het blijft een bijzonder plaatje dat Willem Baron van Heeckeren van Kell op 29 augustus 1842 'schoot' van zijn koetsier Reint Berenschot

(Met dank aan Annie & Frans Kok)

Van Goeting tot Gotink, van Ruurlo tot Amsterdam (2)

Het tweede artikel van Willem Gotinck over het wel en wee van de familie Gotink door de eeuwen heen. Vele decennia lang speelden de Gotinks in Ruurlo een markante rol als bierbrouwer in ons dorp. Zowel op Brouwers Gotink in de Winkelshoek als op de Suukerpot aan de Dorpsstraat was zo'n honderdvijftig jaar lang een Gotink als brouwer te vinden. Dat ze daarin wel eens tegen de grenzen van de wet opliepen blijkt uit onderstaand verhaal.

Willem Gotinck

Uit een artikel van Willem Elschot over ponschattingen in 1470 blijkt dat Derick Goetinck eigenaar is van 't Goetinck in Ruurlo. Dat het een waardevol goed is blijkt uit de belasting die moet worden betaald, namelijk 4 schild voor de eigenaar en 1 schild voor de huurster. In zijn vervolgartikel blijkt dat in 1492 Willem Gotinck, woonachtig in Doetinchem voor het gelijknamige goed in Ruurlo wordt aangesproken om zijn ponschatting te voldoen. De bouman (= boer) op Willem Gotincks goed Henrick moet 1 schild betalen. In het derde artikel van Elschot over de ponschattingen in 1494 betaald de nieuwe bouman Derick op het Gotynck 3 schild, driemaal zoveel als 2 jaar eerder terwijl de gemiddelde opbrengst zelfs iets lager is. Zou het goed zijn uitgebreid of de opstanden aanmerkelijk verbeterd? Eigenaar Willem Gotynck is nog dezelfde en woont nog steeds in Doetinchem.

Vraag is: stammen we af van de eigenaar of van een van de boumannen die zich als gevolg van hun verblijf op het goed ook Gotinck gaan noemen? De volgende personen komen hiervoor in aanmerking:

In 1548 wordt Herman Pesse genoemd als bezitter van het goed Gotinck (Gelderse Rekenkamer, request nr. 133). Henrich Pesse of Goetinck komt vervolgens voor in de erftynsboeken van Lochem in 1557 als gebruiker van het goed Groote Gotinck, ook wel genoemd achterste Gotinck, thans Hukkersdijk te Ruurlo. In 1647 komt het goed voor in het verpondingsregister. Verponder is Albert Goetinck. Hij is voor de helft eigenaar van het goed Goetinck. In hetzelfde cohier wordt Hillebrant Gotinck ge-

noemd als bewoner en eigenaar van Den Poll in de Winkelshoek, voorloper van Reindershuus of Brouwers Gotinck, nu Tolhutterweg 3. Hoewel hij kennelijk een persoon is met een redelijk aanzien zijn verder geen gegevens over geboorte en/of trouw van hem te vinden. Hillebrant is zetter en schatter in de marke van Ruurlo. Zeg maar de voorloper van wat we nu kennen als de Onroerend Zaak Belasting (OZB). Samen met Jacob ten Arve en Jan Gecks inventariseren zij de bezittingen in de buurtschap Broyll. Zie hiervoor een meer dan interessant artikel van Jan Oonk in 'Archief 1979' (uitgave van de Oudheidkundige Vereniging 'De Graafschap') over de ponschattingen van 1647. Het geeft tevens een beeld van Ruurlo in die jaren en daarvoor.

In 1677 trouwt Willem Hendricks, zoon van Hendrick Wessel met Berentjen Bloemema uit de Dijkhoek. Zij gaan wonen op Kleine Gotinck. Het vermoeden bestaat dat ook deze familie zich Gotinck is gaan noemen.

In de cursus Oud Schrift is het proces aan de orde geweest van ene Gerrit Gotinck, die geleefd heeft rond 1600. Een opmerkelijke persoonlijkheid, want zijn leven wordt 'opgesierd' door meerdere opvallende gebeurtenissen. Gerrit noemt zich ook wel Cremer, waarschijnlijk omdat hij op boerderij de Cremer woont of daar vandaan komt. De lugubere gebeurtenis met dodelijke afloop, waarbij Gerrit middelpunt is, geeft ons inzicht in de omstandigheden in het midden van de tachtigjarige oorlog in Ruurlo (1568 – 1648). In een toekomstig artikel met Jan Oonk meer over deze gebeurtenissen.

Varssel en Warcken

In stukken betreffende de familie worden ook enige malen goederen onder Varssel (Hengelo) en Warcken (Warnsveld) genoemd. Echter hebben we ook hier nog niet kunnen aantonen of er een directe relatie is. Gotinck in Warcken is sinds 1604 en Groot Gotinck in Varssel sinds 1724 in eigendom van het Sint Anthonius Grote broederschap in Zutphen. Deze goederen behoren nog steeds aan dit Broederschap. In 1679 besloot het broederschap de bezittingen in kaart te brengen. Afstanden werden gemeten met een 'landmeterketting', een ketting die werd voortgesleept en op deze wijze afstanden bepaald. Van het goed Gotinck in Warken is een tekening bewaard gebleven die in 1681 is gemaakt door de landmeter Johan van Gelder en die met andere gegevens te zien is in het gemeentelijk museum te Zutphen. Het geeft een beeld over omvang en te telen gewassen, tevens van het uiterlijk van de boerderij.

Brouwers Gotinck

De Poll – Reindershuus – Brouwers Gotinck – Geerligs (Tolhutterweg 3), dat zijn achtereenvolgens de namen die dit goed in de loop der eeuwen heeft gehad. Oudst bekende eigenaar, hoe kan het anders, is Alfert ten Poll zoals blijkt uit de ponschatting van 1470. Bij de verponding van 1647 is Hillebrand Gotinck eigenaar. Bewoner is Dries Gotinck, zoon van Berent Gotinck afkomstig van Bleuminckscamp, met kinderen. De echtgenote van Dries is niet bekend.

De oudste zoon van Dries trouwt in 1665 met Geertje Schutten en zij gaan op Schuttenplaats wonen. Tweede zoon Hendrick trouwt in 1676 met Roelofje Lamberts van boerderij Binneman (ook bekend als 't Loo). De derde zoon, Hendrick, is mijn stamvader en tevens van alle andere Gotincks die in Ruurlo zijn geboren. Hij blijft op Reindershuus wonen. Dochter Enneke trouwt in hetzelfde jaar met Willem Schansen. Interessant te vermelden is dat dochter Lusabeth in 1682 trouwt met Gerrit Voigt, ze gaan op Schuttenplaats wonen en wijzigden hun naam in Gotinck. Ook Schuttenplaats wordt omgedoopt in 't Gotinck. De jongste zoon Reinder trouwt in 1687 met Trijntje Schutten en neemt in 1689 de brouwerij van Willem Wesselink in het dorp Ruurlo over.

In dit verband dringen zich enige vragen op. Hoe kwamen de Gotincks aan een brouwerij? Ja zelfs twee brouwerijen, want ook Brouwers Gotinck in de Winkelshoek wordt in diezelfde

periode een brouwerij gesticht. En bierbrouwer werd je niet zo maar, je had relaties nodig. Uit eerder onderzoek door B.H. Slicher Bath (zie hiervoor 'Onder d'n Kroezeboom', jaargang 18, nummer 2). We zoeken nog naar antwoorden op deze vragen.

Wat ons is opgevallen bij meerdere huwelijken in die tijd: (1) in de meeste gevallen werd op 'loopafstand' van elkaar getrouwd en (2) heel vaak komen meerdere huwelijken voor tussen twee families.

Verhouding NGG en RK

Omdat alle Gotinks die in de doop- en trouwboeken voorkomen in ons bestand zijn opgenomen, valt het op dat er geen hiaat is ontstaan op het moment dat de RK Statie in 1704 met doop- en trouwaantekeningen is begonnen. In 1704 en de eerste jaren daarna waren de inschrijvingen nog zeer spaarzaam, later allengs meer. Alle namen sluiten aan op de gegevens zoals ze voorkomen in de boeken van de Nederduits Gereformeerde Gemeente. Wij denken dan ook dat, wat de Gotinks betreft (maar het zal zeker ook voor andere families gelden), zij tot 1704 al dan niet van harte de Nederduits Gereformeerde Godsdienst aanhingen en dat zij nadien, toen er kennelijk een andere wind ging waaien, overgingen naar de vertrouwde R.K. Vanaf ongeveer 1770 vinden er te Ruurlo geen Gereformeerde dopen onder de Gotinks meer plaats.

De huwelijken met 'Binneman' en 'Schanzen' staven dit vermoeden. Immers de boerderijen Schansen en Binneman zijn al sinds eeuwen in bezit van de Van Heeckerens. Als tegenstellingen op dat moment groot waren kan ik me niet voorstellen dat handelingen tegen de NGG gemeenschap zonder gevolgen waren gebleven. Immers waren de Van Heeckerens fanatieke voorgangers in de NGG gemeenschap. Of onze theorie in deze juist is weet ik niet, mogelijk zijn er andere ervaringen.

De Suukerpot

Dries Gotink wordt voor het eerst genoemd als bierbrouwer op Brouwers Gotinck in de Winkelshoek. Dries is geboren in 1686 en trouwt in 1722 Maria Bockslag van boerderij 'Bockslag' naast kasteel 't Medler (nu nog bestaand). Zijn neef Jannes Gotinck trouwt met Hermina

Bockslag, zus van Maria, en wordt de nieuwe bierbrouwer in 't dorp Ruurlo, ook wel de 'Suukerpot' genoemd. Voormalig eigenaar Willem Wesseling is in 1686 failliet gegaan. Dries heeft 9 kinderen, de oudste zoon Reindert erft, na het overlijden van Dries op 65-jarige leeftijd,

in 1751 de brouwerij. De tweede zoon Hendricus trouwt in 1748 met Janna Kistemaker, van boerderij de 'Kistemaker' in de Bosheurne onder Barchem. Hij blijft daar wonen, zowel mijn vader als moeder stammen af van deze tak.

Oude foto van de Suukerpot, gebouwd op de plaats van de voormalige herberg en brouwerij van Gotink. Daarover in de volgende Kroezeboom meer (met dank aan Annie & Frans Kok)

Regeling erfenis van de brouwerij

Als Dries Gotink overlijdt wordt er een boedel-scheiding opgemaakt (R.A. 820 d.d. 23-03-1751, blz. 361-362). De oudste zoon Reynert Gotinck 'sal behouden het ouderlijke huijs hier in Ruurlo, met de gehele brouwerij met zijn aen en toebehoren, en gereedschap, den saetberg en het kampken land voor het huijs, mittgadess de schuure/eghter/ sonder de gront daer de schuur op staet/voorts den gehelen inboedel des huijses/ levendige haeve en vee bougereetschap gesaaij in het land, mest en mestreght actien en conditen des boedels inkomende boekschulden en wat verder onder het gereede behoord'. Als tegenprestatie betaalt hij aan zijn broers en zusters 1500 gulden.

Jannes Gotinck en Berent Ibinck, bloedverwanten van Dries Gotinck en Maria Bockslag, worden als mombers aangesteld over de vier minderjarige kinderen Bernardus, Trientje, Hermine en Garrit Jan.

Accijns op drank ontdoken

In het Gelders Archief (R.A. nr. 820 blz. 65 d.d. 29-10-1754) berust ook nog een acte met een geheel andere strekking. Accijns op drank was ook toen al een belangrijke bron van inkomsten en kennelijk ook al interessant om te ontduiken. Reindert werd echter betrapt en kreeg een proces verbaal. De accijns op 'gebrande wateren' was verpacht. De pachters moesten zorg dragen dat deze belasting niet werd ontdoken en waren verantwoordelijk voor de afdracht. Een bepaald

percentage van de opbrengst mochten ze in ruil daarvoor houden.

Kennelijk werd er toch wel eens illegaal gestookt en voldeed de jenever niet altijd aan de eisen. Zo wordt ook Reinder Gotinck, de tapper der gebrande wateren, 's nachts een keer opgebracht bij de richter C.J. Nies, omdat hij dicht bij zijn huis is waargenomen door de assistenten Adam Welles en Garrit Cremer 'al dragende ene grote kruyke met genever en een tinnen mengele (= menger) en blikken trechter'. Reinder mocht weer gaan omdat hij een 'inmobiliu possessor' is, een bekend persoon die goed bekend stond. Het levert Reinder wel een boete op van tweehonderd 'gold guldens'.

Het jaar daarvoor was Reinder overigens ook al eens betrapt tijdens een controle toen hij probeerde enige flessen te verdonkeremanen. Hij had ze tussen het gras verstoppt. Egbert Hiddink en Harmen Oldenboom worden verdacht 'zwarte' jenever te hebben gekocht en te hebben betaald nadat de controleurs waren vertrokken. De vrouw van Reindert wordt verdacht dat zij de flessen heeft gevuld. De tweede getuige zegt gehandeld te hebben over de prijs maar dat hij niet tot een akkoord is gekomen. Hij geeft toe 16 stuiver te hebben betaald.

Noodlottig ongeval in de brouwerij

Op 16 april 1751 vindt er een noodlottig ongeval plaats in de brouwerij (zie R.A. nummers 064, 065, 066 en 067). Medewerker Jan Wolsenhuijs is namelijk in de brouwketel gevallen in het kokend hete water. De assistenten Berent Heckman en Garrit Cremer stelden naar aanleiding daarvan een onderzoek in. Eerste getuige Hendrik Klein Winckel (K9) zegt 40 jaar oud te zijn. De tweede getuige Reinder Gotinck (K7) zegt ongeveer 24 jaar oud te zijn. De derde getuige Berent ter Maet zegt omtrent 40 jaren oud te zijn. Volgens de getuigen is Jan kokend heet water aan het scheppen uit de brouwketel. Een been op de rand van de brouwketel, het andere been op de wal. Waarschijnlijk is Jan Wolsenhuijs daarbij gestruikeld. Hendrik Klein Winkel zegt het ongeluk niet te hebben gezien.

Een getuige verklaart dat er geen dronkenschap in het spel is. 'Weliswaer is er een halven oort genever gedronken', maar dat is zo weinig dat je daar niet dronken van kon worden. Jan is er nog in geslaagd om zelf uit de brouwketel te klimmen, getuige Berent ter Maet heeft dit zelf gezien.

Het slachtoffer wordt vervolgens naar Wolsenhuijs gebracht, waar hij echter in de daaropvolgende nacht alsnog overlijdt. Bij zijn sterven zijn Berent ter Maet, de vrouw van Jan Wolsenhuijs en zijn dochter aanwezig.

Dries de brouwer

Reindert overlijdt in 1803 op 70-jarige leeftijd. Zoon Dries (Andreas) heeft inmiddels de brouwerij overgenomen. Lang zal dat niet zijn want Dries wordt op 46 jarige leeftijd ziek en overlijdt ongetrouwd in 1810, 53 jaar oud. Zijn zussen, Maria en Teuntjen, nemen de brouwerij over. Teuntjen trouwt in 1815 met de knecht Jan Ensink. Ze krijgen een dochter die huwt met Michiel Slechten. Van Jan Ensink als bierbrouwer is niets bekend. Waarschijnlijk zijn de brouwactiviteiten dan al gestaakt. Jan Ensink wordt uitsluitend als landbouwer genoemd. Geen activiteit meer van de bierbouwers op Brouwers Gotinck of Reindershuus in de Winkelshoek.

Oud Schrift

Om oude stukken te kunnen lezen is kennis van de Oud-Hollandse taal noodzakelijk. Vanaf 1725 zijn geschreven stukken met enige inspanning redelijk tot goed te lezen. Moeilijker wordt het met stukken van voor deze datum. Lettertekens zijn anders en de spelling wijkt nogal af. Daarnaast heeft elke schrijver zijn eigen handschrift. Om oude stukken te kunnen lezen is studie noodzakelijk. De cursus afgelopen winter door de oudheidkundige vereniging gegeven is een goede eerste aanzet geweest. Onder leiding van Willem Elschoot hebben we kennis gemaakt met basis beginselen. Echter merk ik dat een vervolg noodzakelijk is voor meer kennis van de oude taal.

Gotink en Olden Got

In eerdere uitgaven van 'Onder d'n Kroezeboom' is enige malen de vraag gesteld wat de oorsprong is van het eikenbosperceeltje genaamd 'd'n Olden Got' aan de Barchemseweg. Het zou mij niet verbazen als dit bosperceeltje iets te maken heeft met het aloude goed 'Goetinch' (uit te spreken als Gotink). Het ligt immers in het gebied dat tot de locatie behoorde.

Historische Vereniging Old Reurle :

opgericht 15 februari 1984

Voorzitter :	D. Chr. Weenk, Bekkenwal 2a, 7261 RG Ruurlo Telefoon: 0573-453774 e-mail: decewe@hetnet.nl
Secretaris :	L.W. Besselink, Noorderweme 6, 7261 PX Ruurlo Telefoon: 0573-452376 e-mail: leobesselink@kpnplanet.nl
Penningmeester:	J.H. Holtslag, Stationsstraat 10c, 7261 AD Ruurlo Telefoon: 0573-453904 e-mail: jh.holtslag@hetnet.nl
Bankrekening:	Rabo Achterhoek-Noord, Ruurlo, Rekeningnummer 3567.22.996 t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle
Tweede voorzitter:	A.J. Kettelerij, Borculoseweg 62, 7261 BL Ruurlo Telefoon: 0573-452204 e-mail: kettelerijruurlo@hetnet.nl
Bestuursleden :	Mw. J. Schepers-Abbink, Stationsstraat 10 , 7261 AD Ruurlo Telefoon: 0573-452409 e-mail: arendjanschepers@hetnet.nl Mw. I. Hummelink, Strikkersteeg 11, 7261 RW Ruurlo Telefoon: 0573-453531 e-mail: b.hummelink@hetnet.nl J.W. Scholten, Haarskamp 64, 7261 ZD Ruurlo Telefoon : 0573-254931 e-mail: janwillem.scholten@hetnet.nl
Organisatie jaarprogramma:	Mw. J. Schepers-Abbink.
Cultuur-historie Berkelland :	J.W. Scholten
Archeologische Werkgroep Coördinator:	J.W. Bredewout, 't Rikkelder 38, 7261 BE Ruurlo Telefoon: 0573-450224 e-mail: j.w.bredewout@freeler.nl
Redactie "Onder d'n Kroezeboom":	A.E. Banda, Dekkersweg 2, 7261 MC Ruurlo Telefoon: 0573-452212 e-mail: lou_banda@wanadoo.nl G.J. Glijnis, Willem Alexanderlaan 62, 7261 WJ Ruurlo Telefoon: 0573-453435 e-mail: gj.glijnis@12move.nl J. Oonk , Juttepad 6, 7021 NP Zelhem Telefoon: 0314-625316 e-mail: info@janoonk.nl
Verspreiding Kroezeboom:	mw. J. Schepers-Abbink
Internetsite :	www.oldreurle.nl
Contributie per seizoen :	€ 14,00 persoonlijk lid, € 21,00 voor echtparen Registratie bij Kamer van Koophandel te Arnhem, inschrijfnnummer 40103401 Het kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom is ingeschreven onder nummer ISSN 0929-919X

**Voor al uw installatiewerk
zijn wij het juiste adres**

**Installatiebedrijf ALTENA v.o.f.
RUURLO**

Borculoseweg 9 – Tel. (0573) 451364
www.altena-ruurlo.nl

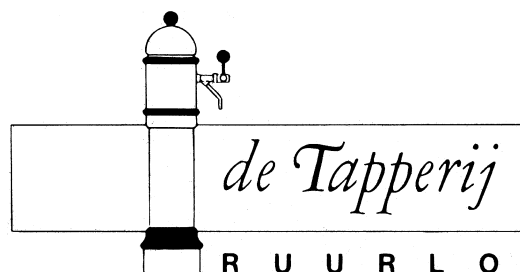
**Voor al uw schilderwerken
naar**

**Burg. van Arkellaan 13
7261 AJ Ruurlo
Tel./Fax 0573 - 45 10 24**

**Dorpsstraat 21
7261 AV Ruurlo
tel: (0573) 45 13 07**

Hans Ribbers

**Voor al uw feesten en
partijen t/m 240 personen**

Julianaplein 4
Ruurlo
Telefoon (0573) 45 21 48